

Instytut Pamięci Narodowej - Poznań

<https://poznan.ipn.gov.pl/pl7/edukacja/edukacja-poznan/akcja-edukacyjna-zapal/37651,6-akcja-Zapal-znicz-pamieci-Poznan-26-pazdziernika-2014.html>
30.04.2024, 04:13

6. akcja „Zapal znicz pamięci” - Poznań, 26 października 2014

Zanim był Katyń i Akcja AB – była operacja Tannenberg i eksterminacja polskich elit na ziemiach wcielonych do III Rzeszy. Tylko do końca 1939 roku Niemcy zamordowali tu 40 tysięcy Polaków.

26 października- w samo południe - znów zapłonęły Znicze Pamięci. Po raz szósty wspominaliśmy naszych rodaków, bohaterów ginących w publicznych egzekucjach, więzieniach, obozach na zachodnich kresach II Rzeczypospolitej za uparte podtrzymywanie polskości, za aktywność społeczną, za patriotyzm. W tym roku w Wielkopolsce, na Pomorzu, Kujawach, na Śląsku, ziemi łódzkiej i ciechanowskiej pokazywaliśmy także zaangażowanie ich rodzin w konspirację lub walkę zbrojną o wolną Polskę podczas II wojny światowej. Dorocznym celem akcji jest także przypomnienie, że warunki okupacji na ziemiach wcielonych do III Rzeszy były znacznie gorsze niż w Generalnym Gubernatorstwie.

Główne uroczystości w Poznaniu odbyły się w samo południe przy pomniku Polskiego Państwa Podziemnego i Armii Krajowej.

Kilkadziesiąt osób zapaliło znicze, przyszli dziadkowie, rodzice z małymi dziećmi. Podczas uroczystości wartę honorową przy pomniku pełnili ułani ze [Stowarzyszenia Ochotniczego Reprezentacyjnego Oddziału Ułanów Miasta Poznania w barwach 15 Pułku Ułanów Poznańskich](#). Wsparcie finansowe oprawy uroczystego zapalenia zniczy zagwarantowało Starostwo Powiatowe w Poznaniu.

Anna Gruszecka – pomysłodawczyni akcji mówi, że jest już 300 miejsc, gdzie co roku palą się znicze. W przyszłym roku znów mają zapłonąć. Znicze zapłonęły także przy ścianie śmierci w Forcie VII.

Znicze zapłonęły również w lasach **Zakrzewa, Dąbrowki i Pałędzia** pod Poznaniem – w tych uroczystościach wzięły udział również delegacje z Niemiec i Francji.

Na cmentarzu **w Śmiłowie k. Piły** w południe Znicze Pamięci zapłonęły na mogiłach strażników granicznych Szczepana Ławniczaka i Piotra Konieczki. Na ich groby – jak co roku – wybrali się rowerzyści z piłskiego PTTK. W tym roku dołączyli do nich nauczyciele i uczniowie szkoły podstawowej w Kaczorach. Kapral Piotr Konieczka jest uznawany za pierwszą wojskową ofiarę II Wojny Światowej – zginął trzy godziny przed wystrzałami na Westerplatte. Uczestnicy rajdu rowerowego otrzymali kolicznościowe wklejki PTTK.

Harcerski Klub Żeglarski Odkrywca oraz harcerze z 62. Drużyny Harcerskiej Brzoza **w Kaliszu** zapalili znicze pamięci pod tablicą poświęconą zamordowanym harcerzom. Taka tablica znajduje się na budynku parafii przy Bazylice św. Józefa, dawnym Hufcu Kaliskim. Tablica upamiętnia pięciu harcerzy, którzy oddali życie w obronie sztandaru. Wykradł go z zajętego przez hitlerowców budynku. Sztandar znajduje się teraz w Muzeum Okręgowym

Ziemi Kaliskiej. Dziś pod tablicą harcerze złożyli kwiaty i zapalili znicze. Mieszkańcy przystawali i na nowo odkrywali historię kaliskich harcerzy. Mimo że tablica jest w widocznym miejscu, to wielu ludzi nie wiedziało o bohaterstwie druhów z Kalisza.

„Ta historia domaga się przypomnienia” – tak sens akcji Zapal Znicz Pamięci wytłumaczył jej patron, marszałek województwa Marek Woźniak, który w tym roku w ramach akcji wybrał się do **Wrześni** wziął udział w uroczystości upamiętniającej pomordowanych wrześnian. Znicze zapłonęły tam w kilku miejscach, między innymi przed tablicą pamiątkową budynku dawnego więzienia przy ul. Sądowej 1 (obecnie prokuratury), gdzie torturowano i mordowano Polaków. W patriotycznym spacerze po Wrześni udział wzięli także starosta, burmistrz, bracia kurkowi, harcerze.

Tuż po mszy świętej w południe grupa gimnazjalistów zapaliła znicze pamięci na cmentarzu w **Trzemesznie**, gdzie jest zbiorowa mogiła ponad 60 Polaków. Jak przypomina historyk Maciej Adamski – ginęli w potyczkach z Niemcami, jak choćby Edmund Swędryński – był jednym z dowódców. Ale byli też tacy, którzy zostali rozstrzelani, jak Zbigniew Jezierski – uczeń gimnazjum w Trzemesznie – zamordowany nad jednym z trzemeszańskich jezior. Inni zostali uwięzieni i ginęli w egzekucjach 5 października. Wielu też zostało zamęczonych w więzieniach, np. w Inowrocławiu. Znicze Pamięci młodzież z Trzemeszna zapaliła też już w sobotę w pobliskim **Kociniu, Niewolnie i Wydartowie**.

Znicze pamięci zapłonęły także w **Grodzisku Wielkopolskim**. I to w aż dwóch miejscach. – To przede wszystkim lekcja historii dla młodych ludzi. O tamtych wydarzeniach po prostu musimy pamiętać – mówi burmistrz Grodziska, Henryk Szymański. Znicze pamięci zapalili na zachodzie Wielkopolski również harcerze z **Wielichowa**, którzy w akcji biorą udział od samego początku.

Tegoroczną edycję akcji „Zapal znicz pamięci” zwieńczy „Koncert Zaduszkowy. Pamiętamy...”, który odbędzie się w czwartek 30 października w Teatrze Muzycznym w Poznaniu. Będzie to hołd dla ofiar gestapo, które były przesłuchiwane i torturowane w budynku Domu Żołnierza.

„Zapal znicz pamięci” to wspólny projekt pięciu rozgłośni regionalnych: Polskiego Radia z Poznania, Bydgoszczy, Gdańska, Łodzi i Katowic oraz Biura Edukacji Publicznej IPN z tych miast, od tego roku także przy współpracy Muzeum Historii Polski (stąd dodatkowy adres internetowy). Inicjatorką akcji jest Anna Gruszecka – była dziennikarka Radia Merkury. Patronem Honorowym akcji jest od samego początku Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak.

Uczestnicy akcji często nie tylko zapalają znicze, ale także organizują w swoich miejscowościach spacer edukacyjny, wyprawy rowerowe, krótkie prelekcje o wojennej historii, a rozgłoszenie w swoich audycjach przypominają o specyfice okupacji na ziemiach wcielonych.

Tegorocznym symbolem losów Polaków, którzy mieszkali na Pomorzu, Śląsku, ziemi

łódzkiej i ciechanowskiej oraz w Wielkopolsce, jest pięć postaci, aresztowanych przez Niemców jesienią 1939 roku i zamordowanych.

Bohaterowie tegorocznego Znicza:

- **Witold Donimirski** (1874–1939) – ziemianin, działający na rzecz Polaków na niemieckim wówczas Powiślu, zamordowany w KL Sachsenhausen-Oranienburg. Córki **Ewa i Halina** walczyły w Powstaniu Warszawskim, **Ewa zginęła**.
- **Wacław Wawrzyniak** (1894–1939) – powstaniec wielkopolski, przedwojenny burmistrz Fordonu, zamordowany tam przez Selbstchutz w październiku 1939 r. w publicznej egzekucji.
- **Stanisław Sapociński** (1904–1939) – łódzki dziennikarz, felietonista „Kurierza Łódzkiego” i „Echa”, rozstrzelany 12 listopada 1939 r. na poligonie wojskowym na Brusie.
- **Brunon Ochojski** (1885–1939) – halerczyk, powstaniec śląski, społecznik, zamordowany w KL Dachau. Rodzina Ochojskich aktywnie uczestniczyła w konspiracji podczas II wojny światowej.
- **Mikołaj Kiedacz** (1879–1939) – prezydent i wiceprezydent Poznania (1919–1932), zamordowany w Forcie VII w Poznaniu. Jego syn **Zbigniew** zgłosił się ochotniczo do służby u gen. Władysława Andersa w Polskich Siłach Zbrojnych w ZSRR. Od 9 kwietnia 1942 r. objął dowodzenie Batalionu „S”, który po ewakuacji do Iraku, 8 X 1942 został przekształcony w 15 Pułk Kawalerii Pancerniej (15 Pułk Ułanów Poznańskich). Walczył m.in. w bitwie o Monte Cassino. Poległ we Włoszech 23 października 1944 r.

Akcję „Zapal znicz pamięci” zwieńczy **„Koncert Zaduszkowy. Pamiętamy...”**, który odbędzie się w czwartek **30 października, o godz. 19.00, w Teatrze Muzycznym** przy ul. Niezłomnych 1 w Poznaniu. Koncert będzie wyrazem hołdu oraz pamięci o polskich patriotach, ofiarach gestapo, które ucierpiały w budynku Domu Żołnierza, obecnej siedzibie Teatru. Koncertowi patronują Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak, prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Łukasz Kamiński, prezydent Miasta Poznania Ryszard Grobelny oraz dyrektor Muzeum Historii Polski Robert Kostro.

Podczas koncertu zostaną wykonane dwa dzieła:

J. S. Bach *Koncert skrzypcowy a-moll* BWV 1041

W. A. Mozart *Requiem d-moll* KV 626

W koncercie wystąpią:

Tiffany Tan (Singapur) – skrzypce solo, Soliści, Chór i Orkiestra Teatru Muzycznego w Poznaniu

Tiffany Tan zagra na skrzypcach Alfreda Vidoudeza z 1924 roku, użyczonych dzięki

uprzejmości Państwa Rin Kei Mei z Singapuru, którym dziękujemy za hojność.

Bezpłatne bilety do odbioru w kasie Teatru i siedzibie IPN w Poznaniu.

Inicjatywy podejmowane przez inne podmioty w ramach akcji ZAPAL ZNICZ

PAMIĘCI:

- Justyna Liguż z Kwidzyna zachęca do włączenia się w akcję Zapal znicz pamięci. W tym roku jedną z przypominanych w ramach akcji osób jest Witold Donimirski, związany również z Kwidzynem, czy mozeszerzej – z Powiślem. Zapraszam serdecznie wszystkich mieszkańców Kwidzyna do włączenia się w akcję i oddania dnia 26 października hołdu polskim ofiarom z 1939 roku. 26 października zapalmy znicz w miejscach pamięci. Proponuję, aby naszym „powiślańskim” miejscem stał się skwer Kombatantów przy ul. Warszawskiej oraz Janowo, miejsce, w którym postawiona jest symboliczna mogiła zamordowanych działaczy plebiscytowych. Tym bardziej, że w przyszłym 2015 roku obchodzić będziemy okrągłą rocznicę głosowania plebiscytowego na Powiślu.

Więcej:

<http://www.kwidzyn.pl/pl/mieszkanicy/aktualnosci/2337-zapal-znicz-pamieci.html>

<http://justynaliguz.blogspot.com/2014/09/zapal-znicz-pamieci.html>

- Już po raz czwarty Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej organizuje akcję „**Chwała Bohaterom**”, której celem jest uczczenie pamięci polskich bohaterów. Do udziału zachęcamy zarówno dzieci, jak i dorosłych. Niech każdy z nas będzie bohaterem i zadba o pamięć osób zasłużonych dla naszego kraju. Więcej szczegółów dotyczących akcji: www.chwalabohaterom.zhr.pl. Z harcerskim pozdrowieniem CZUWAJ koordynatorka akcji Weronika Stawińska
- Do akcji włącza się **Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich** – symbolicznie zapalimy przed tablicą pamiątkową budynku dawnego więzienia przy ul. Sądowej 1 we Wrześni, gdzie o godz. 12.00 Marek Woźniak, Marszałek Województwa Wielkopolskiego weźmie udział w uroczystości upamiętniającej pomordowanych wrześnian
- Agnieszka Pokorska-Salska, nauczycielka ze szkoły podstawowej w Rzgowie, wraz ze swoimi podopiecznymi, uczci w pobliskim lesie na tzw. Babichach grób pomordowanych przez Niemców mieszkańców pobliskiej miejscowości.
- 19 października kolejną edycję akcji ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI '2014 zainicjowali **członkowie Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Koninie**. Po raz piąty uczestniczył w niej Sławomir Lorek, aktualnie wiceprezydent Konina. Obecny był również prezydent Konina Józef Nowicki. Prezes Towarzystwa Przyjaciół Miasta Konina Piotr Rybczyński omówił genezę odwiedzaną w tym roku grobów. Niestety, w mogile kryjącej prochy

osób zmarłych w wyniku nalotów hitlerowców w pierwszych dniach września na konińskidworzec kolejowy i drogę do Warszawy zostały pochowane osoby nieznane z imienia i nazwiska. Znicze zapalili m.in. Henryk Janasek, dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koninie i licznie przybyli mieszkańcy Konina i Golin. Leżący opodal grób 46 ofiar egzekucji 10 listopada 1939 roku za parkiem w Koninie kryje prochy m.in. kierownika szkoły w Grodźcu Józefa Pęcherskiego i nauczyciela z Kleczewa Franciszka Swoszewskiego. Ciało m.in. Stanisława Kwileckiego z Grodźca, Krystyny i Czesława Freudenreichów z Koła zostały powojnie ekshumowane na inne cmentarze. Prezes Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Koninie Andrzej Łącki zaprosił pana Jana Kujawę, który we wrześniu 1939 roku jako 17-letni młodzieniec przyjechał do wuja w Koninie prosto z wojskowej szkoły dla małoletnich. Pan Jan wspominał, jak z harcerzami nosząc nosze do szpitala rannych w wyniku nalotów niemieckich. Wspomnienia zilustrowały fotografie bombardowanego dworca kolejowego z ósmego numeru „Rocznika Konińskiego”. Iwona Krzyżak, redaktor RADIA MERKURY, podziękowała za udział w akcji i pamięć o niewinnych ofiarach hitlerowskiego terroru. Uczestniczący w akcji cykliści CIKLO PTTK i przyjaciele udali się z cmentarza na rowerowe zakończenie sezonu. Wanda Gruszczńska Sekretarz Klubu Turystycznego PTTK w Koninie.

- Beata Błaszowska-Golon, nauczycielka ze szkoły podstawowej nr 13 w Poznaniu, przyłączy się z uczniami SP13 do tegorocznej edycji akcji.
- Anna Górzyńska, nauczycielka historii w jednej ze szkół podstawowych na Mazowszu, zatem obszarze niewcielonym do III Rzeszy, włączy się do akcji, zapalając znicze pamięci dla Jana Kasztelana, Polaka, Wielkopolanina, który zginął na mazowieckiej ziemi i w niej spoczywa po dziś dzień. Na terenie gminy bowiem, w której mieszka, znajduje się miejsce pochówku Jana Kasztelana, który urodził się w gminie Krzywiń, w miejscowości Mościszki, na terenie województwa wielkopolskiego. Historia podoficera Jana Kasztelana jest o tyle niezwykła, że córka i wnuk przez lata poszukiwali miejsca jego pochówku, dopiero niedawno trafili na trop indywidualnej mogiły na cmentarzu w Troszynie Polskim. Jan Kasztelan walczył w Armii Poznań nad Bzurą, gdzie poległ, po czym Bzurą i dalej Wisłą spłynął w okolice Troszyna Polskiego, gdzie został wyłowiony przez mieszkańców.

PLIKI DO POBRANIA

[Zapal znicz pamięci \(pdf, 2.98 MB\)](#)

[Folder informacyjny \(pdf, 1.8 MB\)](#)

[Wspomnienia \(pdf, 138.17 KB\)](#)